

ISSN 1426-6660

Promotor BHP

 Elamed
MEDIA GROUP

5/19

**ZAGROŻENIA
NA PLACU
BUDOWY**

**NOWOCZESNA
TECHNIKA
W SPAWANIU**

**WYSOKI
POZIOM
BEZPIECZEŃSTWA**

Niesprawne rusztowanie przyczyną upadku z wysokości

Rusztowania, mimo że są konstrukcjami tymczasowymi, stanowią niezwykle ważne ogniwo w całym procesie budowlanym. Są miejscem pracy wielu osób. Dlaczego zatem tak często kierownicy budowy bagatelizują ich bezpieczny montaż?

mgr Andrzej Dziędzic

ekspert ds. BHP certyfikowany przez CIOP-PIB, właściciel Biura Doradczo-Usługowego BHP w Dąbrowie Tarnowskiej, wpisany na listę biegłych sądowych Prezesa Sądu Okręgowego w Tarnowie

W branży budowlanej jednym z krytycznych elementów wpływających na statystykę wypadków jest prowadzenie prac na wysokości. Wiele prac budowlanych wykonywanych jest z ustawionych do tego celu rusztowań, a przestrzeganie podstawowych zasad BHP przy montażu/demontażu rusztowań oraz ich użytkowaniu jest niezbędne do zapewnienia bezpieczeństwa prac budowlanych. Dotyczy to nie tylko nadzorowania własnych pracowników, ale zasadne może się okazać sprawdzenie przestrzegania przepisów BHP przez podwładnych z firm zewnętrznych. Podstawy prawne, które mają zastosowanie w omawianej sprawie:

- *Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy* (t.j.: Dz.U. z 1998 r., nr 21, poz. 94 z późn. zm.);
- *Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane* (t.j.: Dz.U. z 2013 r., poz. 1409 z późn. zm.);
- *Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 26 września 1997 r. w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy* (t.j.: Dz.U. z 2003 r., nr 169, poz. 1650);
- *Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 6 lutego 2003 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny*

pracy podczas wykonywania robót budowlanych (Dz.U. nr 47, poz. 401);

- *Rozporządzenia Ministra Transportu i Budownictwa z dnia 28 kwietnia 2006 r. w sprawie samodzielnych funkcji technicznych w budownictwie* (Dz.U. 2006, nr 83, poz. 578).

Analiza środków ochrony – rusztowania

Prace na wysokości należą do prac szczególnie niebezpiecznych. Upadek z wysokości jest częstą przyczyną wypadków na ogół ciężkich lub śmiertelnych. Przy organizowaniu pracy na wysokości osoba odpowiedzialna ma obowiązek wybrać odpowiednie środki ochrony, które zapewnią bezpieczne warunki pracy. Do ochron zbiorowych należy między innymi rusztowanie, a wznoszenie go wymaga szczególnej dbałości i zachowania wskazań wynikających z dokumentacji projektowej. Praca na wysokości to praca wykonywana na powierzchni znajdującej się co najmniej 1 m nad poziomem podłogi lub ziemi. Na powierzchniach wzniesionych powyżej 1 m nad poziomem podłogi lub ziemi, na których w związku z wykonywaną pracą mogą przebywać pracownicy lub służących jako przejścia, powinny być zainstalowane balustrady składające się z: poręczy ochronnej na wysokości 1,1 m, krawężnika o wysokości 0,15 m, poprzeczki pośredniej w połowie wysokości pomiędzy poręczą a krawężnikiem. Rusztowanie to tymczasowa konstrukcja niezbędna do zapewnienia bezpieczeństwa podczas pracy przy wznoszeniu, konserwacji, naprawie lub rozbiorce budynków i innych budowli, zapewniająca łatwy dostęp do tych obiektów. Rusztowania, mimo że są konstrukcjami tymczasowymi, stanowią ważne ogniwo w całym procesie budowlanym. Są miejscem pracy wielu osób – poczynając od monterów, którzy wznoszą całą konstrukcję, a potem ją demontują, aż po rzeszę pracowników, którzy z pomostów roboczych wykonują różnego rodzaju prace remontowo-budowlane. Odbiór rusztowania należy potwierdzić wpisem w dzienniku budowy lub protokole odbioru technicznego, określając w szczególności: użytkownika rusztowania, przeznaczenie rusztowania, wykonawcę montażu rusztowania, dopuszczalne obciążenie pomostów i konstrukcji rusztowania, datę przekazania rusztowania do eksploatacji, oporność uziomu, terminy kolejnych przeglądów rusztowania.

W § 127 *Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 6 lutego 2003 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy podczas wykonywania robót budowlanych*

(Dz.U. 2003, nr 47, poz. 401) pojawia się zapis dotyczący obowiązku sprawdzania rusztowania przez kierownika budowy lub uprawnioną osobę. Czynność tę należy wykonywać każdorazowo po silnym wietrze, opadach atmosferycznych oraz działaniu innych czynników, stwarzających zagrożenie dla bezpieczeństwa wykonywania prac. Podobnie po przerwach roboczych dłuższych niż 10 dni oraz okresowo, nie rzadziej niż raz w miesiącu. Zakres czynności objętych sprawdzeniem określa instrukcja producenta lub projekt indywidualny. Ponadto § 117 cyt. rozporządzenia wymaga, aby rusztowanie z elementów metalowych było uziemione i posiadało instalację piorunochronną. Kierownik budowy może zlecić odbiór rusztowania np. kierownikowi robót, należy jednak pamiętać, że powinien on posiadać wiedzę i uprawnienia w tym zakresie równorzędne kierownikowi. Sprawdzenie, czy rusztowanie zostało zmontowane bezpiecznie i z właściwych elementów, to obowiązek kierownika budowy. To on podpisuje się pod protokołem odbioru rusztowania do eksploatacji, biorąc tym samym odpowiedzialność za pracowników, którzy będą je użytkować. Dlatego podczas różnego rodzaju robót wykonywanych na wysokości mu- ▶

reklama

Sprawdzenie, czy rusztowanie zostało zmontowane bezpiecznie i z właściwych elementów, to obowiązek kierownika budowy. To on podpisuje się pod protokołem odbioru rusztowania do eksploatacji, biorąc tym samym odpowiedzialność za pracowników, którzy będą je użytkować.

► są być zachowane wyjątkowe środki ostrożności, z uwagi na duży stopień zagrożenia zdrowia i życia pracowników.

Opis wypadku

Jan Kowalski z Janem Nowakiem oraz Józefem Kwiatkowskim z firm X wykonywali prace budowlane w miejscowości AB, gdzie stawiany był budynek administracyjno-usługowy. W tym dniu pracownicy mieli za zadanie dozbrajać ścianę wewnętrzną od strony wschodniej oraz szalować. Równocześnie trwały prace montażowe rusztowania po zewnętrznej stronie, wykonywane przez pracowników firmy Y. Kiedy pracownicy firmy Y odjechali, Jan Kowalski przeszedł przez otwór okienny w ścianie budynku i po rusztowaniu ustawionym wewnątrz wszedł na rusztowanie zewnętrzne. Przełożył błaty na najwyższy poziom, aby łatwiej mu było wiązać zbrojenie. Przy kolejnym przemieszczaniu się po blacie rusztowania, postawił stopę na łączeniu blatów, a wtedy one ustawiły się pionowo i Jan Kowalski spadł z ok. 6 m.

Skutki wypadku

„[...] Jan Kowalski doznał otarcia naskórka powłok grzbietu w prawej okolicy lędźwiowej oraz krwinków podskórnych w prawej okolicy lędźwiowej i prawej okolicy biodrowej”.

Pytania zadane przez organ procesowy:

1. Czy właściciel firmy X wypełnił wszystkie ciężące na nim obowiązki z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy wobec pracownika, a jeśli nie, to na czym polegały te uchybienia?
2. Czy pracownik Jan Kowalski posiadał wszelkie niezbędne uprawnienia do wykonywania tej pracy i czy dopuszczenie tego pracownika do wyko-

nywanej pracy stanowiło uchybienie ze strony pracodawcy?

3. Czy ewentualnie stwierdzone uchybienia skutkowały narażeniem pracownika Jana Kowalskiego na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia bądź ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, a jeżeli tak, to które z nich?
4. Kto wobec stwierdzonych uchybień jest odpowiedzialny za zaistnienie wypadku, jakiemu uległ Jan Kowalski?

Ad 1.

Rusztowanie, z którego spadł Jan Kowalski, nie powinno być użytkowane, ponieważ:

- zostało posadowione na ceglach;
- niezgodnie z dokumentacją producenta zamontowano pomosty rusztowania, które nie były zabezpieczone balustradami ochronnymi;
- brak było ciągów komunikacyjnych;
- rusztowanie nie zostało opisane i zabezpieczone przed możliwością dostępu (nie było żadnego oznaczenia, że rusztowanie jest w trakcie montażu);
- nie było kotwione do ściany;
- nie było odbioru rusztowania przez osobę uprawnioną.

Zgodnie z § 109 ust. 1 pkt *Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 26 września 1997 r. w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy* (t.j.: Dz.U. z 2003 r., nr 169, poz. 1650 z późn. zm.), przed rozpoczęciem użytkowania rusztowania „powyżej 2 m wysokości” należy dokonać odbioru technicznego w trybie określonym w odrębnych przepisach. Tymi przepisami są obowiązujące przepisy w budownictwie, które to tę kwestię jednoznacznie regulują *Ustawą z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane* (t.j.: Dz.U. z 2013 r., poz. 1409 z późn. zm.). Najważniejsze zapisy dotyczące obowiązków kierownika budowy w zakresie robót związanych ze stawianiem rusztowania zawiera *Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 6 lutego 2003 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy podczas wykonywania robót budowlanych* (Dz.U. 2003, nr 47, poz. 401), które wskazuje bezpośrednio na kierownika budowy jako osobę odpowiedzialną za dopuszczenie rusztowania do eksploatacji (§ 110). Tym samym obli- guje go do przeprowadzenia komisyjnego przeglądu rusztowania i poświadczenia tego faktu przez sporządzenie protokołu odbioru technicznego rusztowania. Kierownik budowy, aby sprostać powyższym wymaganiom, powinien posiadać upraw- ►

► nienia budowlane w specjalności konstrukcyjno-budowlanej, bowiem ona odnosi się do rusztowań i deskowań, które to wynikają z *Rozporządzenia Ministra Transportu i Budownictwa z dnia 28 kwietnia 2006 r. w sprawie samodzielnych funkcji technicznych w budownictwie* (Dz.U. 2006 nr 83 poz. 578).

To, za co odpowiada kierownik budowy, precyzują przepisy *Prawa budowlanego* (art. 21a i 22 oraz 23). Najbardziej istotne obowiązki kierownika, dotyczące budowy i eksploatacji rusztowań, wynikające z ustawy, to:

- przyjęcie kierowania budową i przejęcie jej od inwestora placu budowy;
- zapewnienie wykonania odpowiedniego zabezpieczenia i odgrózenia terenu budowy oraz umieszczenie tablic informacyjnych budowy;
- sporządzenie lub zapewnienie sporządzenia planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (planu BIOZ), jeżeli charakter, organizacja lub miejsce prowadzenia robót budowlanych stwarza szczególnie wysokie ryzyko powstania zagrożenia bezpieczeństwa i zdrowia ludzi, a w szczególności upadku z wysokości. Podobnie gdy przewidywane roboty budowlane mają trwać dłużej niż 30 dni roboczych i jednocześnie będzie przy nich zatrudnionych co najmniej 20 pracowników lub pracochłonność planowanych robót będzie przekraczać 500 osobodni (informacje do planu BIOZ odnośnie prac przy rusztowaniach kierownik budowy powinien pozyskać od firm specjalistycznych, posiadających wiedzę na temat zagrożeń występujących w tym zakresie prac);
- kierowanie budową w sposób zgodny z projektem i pozwoleniem na budowę oraz przepisami, w tym techniczno-budowlanymi oraz dotyczącymi bezpieczeństwa i higieny pracy;
- prowadzenie dokumentacji budowy;
- wstrzymanie robót w przypadku stwierdzenia możliwości powstania zagrożenia na budowie oraz bezzwłoczne zawiadomienie o tym inwestora;
- realizacja zaleceń wpisanych przez inspektora nadzoru lub projektanta do dziennika budowy. Kierownik budowy ma prawo (odnosi się to również do robót związanych z rusztowaniami) do:
  - występowania do inwestora o zmiany w rozwiązaniach projektowych, jeżeli są one uzasadnione koniecznością zwiększenia bezpieczeństwa realizacji robót budowlanych lub usprawnienia procesu budowy;
  - ustosunkowania się w dzienniku budowy do zaleceń w nim zawartych.

WAŻNE

Kierownicy budowy powinni mieć większą świadomość skutków nieprzestrzegania przepisów. Za brak reakcji i dopuszczenie do możliwości zaistnienia wypadku przy pracy pociąga się ich do odpowiedzialności. Należy pamiętać, że ich najważniejszym zadaniem jest organizacja stanowiska pracy zgodnie z przepisami BHP.

Obowiązkiem kierownika budowy jest sprawdzenie, czy rusztowanie zostało zmontowane bezpiecznie i z właściwych elementów. To on podpisuje się pod protokołem odbioru rusztowania do eksploatacji, biorąc tym samym odpowiedzialność za pracowników, którzy będą je użytkować.

Właściciel firmy X poprzez dopuszczenie do pracy pracowników na nieodebranym protokolarnie przez kierownika budowy rusztowaniu nie dopełnił obowiązków w tym zakresie, gdyż rusztowanie zostało zmontowane wadliwie.

Ad 2.

W aktach sprawy zalegają następujące dokumenty dotyczące uprawnień Jana Kowalskiego do wykonywania pracy na danym stanowisku:

- zaświadczenie lekarskie z adnotacją „wobec braku przeciwwskazań zdrowotnych jest zdolny do wykonywania pracy na określonym stanowisku pracy jako pracownik budowlany – na wysokości do 3 m”;
- zaświadczenie o ukończeniu szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy dla pracowników na stanowiskach – budownictwo pracownik ogólnobudowlany;
- oświadczenie o zapoznaniu się z ryzykiem zawodowym na stanowisku pracy pracownik ogólnobudowlany.

O ile zaświadczenie z zakresu BHP oraz oświadczenie o zapoznaniu się z ryzykiem zawodowym nie budzi wątpliwości biegłego, o tyle zaświadczenie lekarskie stwierdzające ograniczenie pracy Jana Kowalskiego do pracy na wysokości do 3 m wyraźnie określa maksymalną wysokość, do której Jan Kowalski mógł wykonywać pracę. Badanie okresowe ma szczególne znaczenie, albowiem w wielu przypadkach od trafnej oceny przydatności do pracy osoby podejmującej pracę zależy nie ►

► tylko stan jej zdrowia, lecz także bezpieczeństwo pozostałych pracowników. Jan Kowalski został poddany badaniu lekarskiemu przez uprawnionego lekarza posiadającego specjalizację z medycyny pracy, który orzekł, że Jan Kowalski może pracować na wysokości do 3 m. Zeznanie świadka: „[...] Tu nadmieniam, iż błaty, po których chodziło się po tym zewnętrznym rusztowaniu, znajdowały się na wysokości ok. 6 m od podłoża [...]”. Biorąc powyższe pod uwagę, można stwierdzić, że Jan Kowalski nie miał uprawnień do wykonywania tej pracy, tj. powyżej 3 m, i stanowiło to uchybienie ze strony pracodawcy.

Dopuszczenie do pracy na wysokości ponad 3 m Jana Kowalskiego stanowi uchybienie ze strony pracodawcy, przez co nie dopełniono ciążącego na nim obowiązku wynikającego z przepisów: art. 229 § 4 *Ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy* (t.j.: Dz.U. z 1998 r. nr 21, poz. 94 z późn. zm.) – „Pracodawca nie może dopuścić do pracy pracownika bez aktualnego orzeczenia lekarskiego stwierdzającego brak przeciwwskazań do pracy na określonym stanowisku”.

Ad 3.

Bezpośrednie niebezpieczeństwo to narażenie pracownika na niezwłoczną utratę życia lub na doznanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu. Niebez-

pieczeństwo oznacza sytuację (pewien szczególny układ rzeczy lub zjawisk, odrębny od samego czynu, charakteryzujący się dynamicznym rozwojem), która ma właściwość przechodzenia w inny stan, tj. taki, gdy nieuchronnym następstwem dalszego rozwoju sytuacji, bez konieczności pojawienia się jakichś nowych czynników „dynamizujących”, jest niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia. W dniu wypadku mieliśmy do czynienia z takim stanem, gdyż praca była wykonywana na wadliwie wznoszonym rusztowaniu, niezabezpieczonym i nieodebranym oraz bez sprawowanego nadzoru bezpośredniego przez przełożonego.

Dopuszczenie do pracy Jana Kowalskiego na wadliwie zmontowanym rusztowaniu, tj. niekompletnym i bez stosownych zabezpieczeń oraz bez stosownego orzeczenia lekarskiego co do braku przeciwwskazań do pracy powyżej 3 metrów, jak również niezagwarantowanie bezpośredniego nadzoru przy pracy na wysokości skutkowało narażeniem go na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia bądź ciężkiego uszczerbku na zdrowiu.

Ad 4.

W opinii biegłego, przed dopuszczeniem pracowników do pracy na wysokości wyznaczeni pracownicy (kierownicy) odpowiedzialni za bezpieczeństwo pracy powinni sprawdzić, w jaki bezpieczny sposób ►

► pracownicy mają ją wykonać. Do obowiązków kierowników budowy należy zorganizowanie procesu budowy tak, aby nie doszło do wypadku. W przypadku stwierdzenia przez kierownika uchybień w bezpieczeństwie przy prowadzonych robotach kierownik ma prawo żądać natychmiastowego zatrzymania prac na obiekcie do czasu ich usunięcia.

Kierownik powinien mieć większą świadomość skutków nieprzestrzegania przepisów, co daje podstawę do konsekwentnego pociągnięcia go do odpowiedzialności za niereagowanie i dopuszczanie możliwości zaistnienia wypadku przy pracy. Kierownik, czyli osoba kierująca pracownikami, ma obowiązek organizowania stanowisk pracy zgodnie z przepisami BHP, czyli ma obowiązek tak organizować, przygotowywać i prowadzić prace, by zabezpieczyć swoich podwładnych przed wypadkami, chorobami zawodowymi i innymi czynnikami. Dotyczy to zwłaszcza prac trudnych i niebezpiecznych.

Badanie okresowe ma szczególne znaczenie, albowiem w wielu przypadkach od trafnej oceny przydatności do pracy osoby podejmującej pracę, zależy nie tylko stan jego zdrowia, lecz także bezpieczeństwo pozostałych pracowników.

Kierownik jest obowiązany zapewnić systematyczne kontrole stanu bezpieczeństwa i higieny pracy ze szczególnym uwzględnieniem organizacji procesów pracy, stanu technicznego maszyn i innych urządzeń technicznych oraz ustalić sposoby rejestracji nieprawidłowości i metody ich usuwania. Przepis § 40 ust. 2 *Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 26 września 1997 r. w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy* (t.j.: Dz.U. z 2003 r., nr 169, poz. 1650 z późn. zm.) przewiduje zaś, że w razie stwierdzenia bezpośredniego zagrożenia dla życia lub zdrowia pracowników osoba kierująca pracownikami jest obowiązana do niezwłocznego wstrzymania prac i podjęcia działań w celu usunięcia tego zagrożenia. Pracownik, któremu powierzono kierowanie pracą innych, jest zobowiązany do stałego czuwania nad tym, aby praca podległych mu pracowników była realizowana zgodnie z przepisami i zasadami BHP. Wynika to z samej istoty funkcji kierowniczej, co oznacza, że do celów odpowiedzialności takiego pracownika nie jest konieczny dodatkowy zakres czynności. W rozpatrywanym przypadku właśnie takiego zachowania ze strony kierownika technicznego i brygadzysty oraz kierownika budowy trudno jest się doszukać.

Kierownika budowy w kontekście obowiązków w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy winno traktować się dwuwariantowo:

- **Wariant I:** Kierownik budowy wypełnia postanowienia art. 12 *Prawa budowlanego*: „Za samodzielną funkcję techniczną budownictwie uważa się działalność związaną z koniecznością fachowej oceny zjawisk technicznych lub samodzielnego rozwiązania zagadnień architektonicznych i technicznych oraz techniczno-organizacyjnych”. Jest uczestnikiem procesu budowlanego zgodnie z przepisami *Prawa budowlanego*, ale nie kieruje pracownikami lub osobami w myśl przepisów prawa pracy. Wypełnia jedynie zadania koordynacyjne pomiędzy wykonawcami w myśl art. 22 pkt 3a *Ustawy Prawo budowlane* w zakresie „koordynacji”, a nie w zakresie nadzoru czy bezpośredniego nadzoru.
- **Wariant II:** Kierownik budowy wypełnia postanowienia art. 12 *Prawa budowlanego*. Jest uczestnikiem procesu budowlanego zgodnie z przepisami *Prawa budowlanego* oraz jednocześnie kieruje pracownikami lub osobami w myśl przepisów pracy (pracownicy są zatrudniani w tej samej firmie, co kierownik bu-

dowy). Jednocześnie wypełnia także zadania koordynacyjne pomiędzy wykonawcami w myśl art. 22 pkt 3a *Ustawy Prawo budowlane* w zakresie bezpieczeństwa. Ponosi odpowiedzialność w zakresie koordynacji w myśl przepisów *Prawa budowlanego*, a także odpowiedzialność za naruszenie przepisów i zasad BHP jako osoba kierująca pracownikami zgodnie z art. 212 Kodeksu pracy, gdyż nadzoruje pracowników z macierzystej firmy.

W omawianym zdarzeniu należy przyjąć w stosunku do kierownika budowy: wariant I, tj. kierownik budowy nie wywiązał się ze swoich obowiązków wynikających z *Prawa budowlanego*. Dopuszczenie Jana Kowalskiego do prac na wysokości powyżej 3 m bez stosownego orzeczenia lekarskiego przy budowie obciąża kierownika technicznego. Dopuszczenie Jana Kowalskiego do pracy na wysokości na wadliwie zmontowanym rusztowaniu przy budowie obciąża kierownika technicznego, a podczas jego nieobecności – brygadzystę.

Podsumowanie

Jak wykazano w opinii, na zaistnienie sytuacji, w wyniku której Jan Kowalski uległ wypadkowi przy pracy, wpływ miało kilka przyczyn leżących po stronie pracodawcy, co ewidentnie wskazuje na błędną organizację pracy przy wznoszeniu budynku administracyjno-usługowego w miejscowości AB. Dopuszczenie Jana Kowalskiego i innych pracowników do prac na wysokości na wadliwie zmontowanym rusztowaniu, bez stosownych zabezpieczeń, było realnym i rzeczywistym narażeniem na niebezpieczeństwo utraty życia lub ciężkiego uszczerbku na zdrowiu przez pracowników i obciąża to solidarnie nadzór kierowniczy w osobach: kierownika budowy, kierownika technicznego oraz brygadzysty. Najlepszym sposobem bezpiecznego prowadzenia procesu budowlanego jest zarządzanie bezpieczeństwem pracy, czyli uwzględnianie takich aspektów związanych z pracą, jak: ustalanie zagrożeń i możliwości ich zlikwidowania, zastosowania odpowiednich środków w celu ochrony, kontrolowanie istniejącego stanu BHP oraz instruowanie pracowników w tym zakresie. W tym przypadku tego zabrakło, a tolerowanie przez osoby sprawujące nadzór odstępstw od przepisów i zasad BHP oraz stosowanie niewłaściwej technologii (w tym przypadku dopuszczenie do pracy na wysokości na wadliwie zmontowanym rusztowaniu Jan Kowalskiego) należy przypisać do organizacyjnych wad nadzoru firmy X. □